

تریتا پارسی

معاون اندیشکده کولینسی

دیوان بین‌المللی دادگستری به‌تازگی علیه اسرائیل رای داده و تشخیص داد که استدلال آفریقای جنوبی ممکن است نشان‌دهنده این واقعیت باشد که رفتار اسرائیل به‌طور قابل‌قبولی می‌تواند نسل‌کشی تلقی شود. دیوان همچنین به اسرائیل یادآور شد طبق قوانین بین‌المللی احکامش الزام‌آور است. دادگاه در دستور خود از پذیرش درخواست آفریقای جنوبی برای صدور دستور آتش‌بس خودداری کرد، اما این حکم به‌طور قاطع به نفع پرونده آفریقای جنوبی است و احتمالاً فشار بین‌المللی برای آتش‌بس را افزایش خواهد داد. در مورد اینکه آیا جنگ اسرائیل در غزه نسل‌کشی است یا خیر، باز هم زمان بیشتری برای بررسی نیاز دارد، اما رای دیوان بازتاب‌های سیاسی قابل‌توجهی خواهد داشت. این رای یک ضربه ویرانگر به جایگاه جهانی اسرائیل است. اسرائیل در دو دهه گذشته به شدت برای شکست جنبش بایکوت، سلب سرمایه‌و تحریم تلاش کرده است، نه‌به‌این دلیل که مسائل تأثیر اقتصادی قابل‌توجهی بر اسرائیل خواهد داشت، بلکه به این دلیل که می‌تواند از اسرائیل در سطح بین‌المللی مشروعیت‌زدایی کند. با این حال، رای دیوان بین‌المللی دادگستری مبنی بر اینکه اسرائیل درگیر نسل‌کشی است، برای مشروعیت اسرائیل بسیار مخرب‌تر از هر چیزی است. همانطور که سیستم سیاسی اسرائیل در چند سال گذشته به‌طور فزاینده به آیرت‌ناید منتسب شده، اسرائیل اکنون به‌طور مشابه به اتهام نسل‌کشی منتسب خواهد شد. در نتیجه، کشورهایی مانند آمریکا که از اسرائیل و کمپین نظامی آن در غزه حمایت کرده‌اند نیز با این اتهام مرتبط خواهند بود. پیامدهای این رای برای ایالات متحده قابل توجه است. دادگاه توانایی اجرای حکم خود را ندارد. در عوض، موضوع به شورای امنیت سازمان ملل متحد خواهد رفت، جایی که دولت بایدن بار دیگر با انتخاب حمایت سیاسی از اسرائیل از طریق اعمال حق وتوو در نتیجه منزوی شدن بیشتر ایالات متحده روبرو خواهد شد. این مسئله هزینه‌های سیاسی حمایت از اسرائیل برای آمریکا افزایش خواهد داد. تاکنون، دولت بایدن از بیان اینکه آیا به تصمیم دیوان احترام خواهد گذاشت یا خیر، امتناع کرده است. البته در پرونده‌های قبلی دیوان بین‌المللی دادگستری مانند میانمار، اوکراین و سوریه، ایالات متحده و کشورهای غربی تأکید کردند که اقدامات موقت دیوان بین‌المللی دادگستری الزام‌آور است و باید به‌طور کامل اجرا شود. اگر در این مورد، بایدن نهنتها علیه دیوان بین‌المللی دادگستری استدلال کند، بلکه فعالانه برای جلوگیری از اجرای حکم آن اقدام کند، استانداردهای دوگانه سیاست خارجی ایالات متحده در عالی‌ترین سطح پدیدار خواهد شد. شاید تعجب‌آور نباشد که مقامات ارشد دولت بایدن از ۷ اکتبر به بعد، تا حد زیادی استفاده از اصطلاح «نظم مبتنی بر قوانین» را متوقف کرده‌اند. همچنین این پرسش مطرح است که سیاست بایدن برای حمایت همه‌جانبه از اسرائیل چگونه ممکن است در رفتار اسرائیل اثر داشته باشد. بایدن می‌توانست حمایت سنجیده‌تری ارائه دهد و به شدت در برابر زنده‌روی‌های اسرائیل بایستد و از این طریق، اسرائیل را از درگیر شدن در اقداماتی که به‌طور بالقوه می‌توانست در دره نسل‌کشی قرار بگیرند، بازدارد. اما او این کار را نکرد. در عوض، بایدن حمایت بی‌قیدوشرط همراه با انتقاد عمومی از رفتار اسرائیل را برگزید و تنها عقب‌نشینی محدودی در پشت‌صحنه ارائه کرد. این نشان می‌دهد که آمریکا با ارائه چک سفید و حمایت کامل و غیرقابل‌انکار، منافع خود و شرکای خود را تضعیف می‌کند. به این ترتیب، حمایت بی‌قیدوشرط بایدن در تحلیل نهایی ممکن است اسرائیل را تضعیف کرده باشد.

این رای همچنین ممکن است این استدلال را تقویت کند که همه کشورهای عضو کنوانسیون نسل‌کشی تعهد مثبتی برای جلوگیری از نسل‌کشی دارند. به‌عنوان مثال، حوثی‌ها حملات خود را علیه کشتی‌هایی که به سمت بنادر اسرائیل در دریای سرخ می‌روند، با استناد به این تعهد مثبت توجیه کرده‌اند. حکم دادگاه در نتیجه اقدام نظامی ایالات متحده و بریتانیا علیه حوثی‌ها چه پیامدهای قانونی‌ای خواهد داشت؟ پیامدهای آن برای اروپا نیز قابل توجه خواهد بود. ایالات متحده نسبتاً به کنار گذاشتن قوانین بین‌المللی و نادیده گرفتن نهادهای بین‌المللی عادت کرده و راحت است. اروپا اما اینطور نیست. حقوق بین‌الملل و نهادهای نقش‌سپار محوری‌تری در تفکر امنیتی اروپا ایفا می‌کنند. اما این واقعیت که برخی از کشورهای کلیدی اتحادیه اروپا حکم دیوان بین‌المللی دادگستری را رد خواهند کرد پارادایم امنیتی اروپا را تضعیف می‌کند. به نظر می‌رسد که صرف درخواست آفریقای جنوبی از دیوان بین‌المللی دادگستری، رفتار جنگی اسرائیل را تعدیل کرده است. به نظر می‌رسد هرگونه طرحی برای پاک‌سازی قومی غزه و فرستادن ساکنان آن به کشورهای ثالث تا حدودی متوقف شده است، احتمالاً به این دلیل که چنین اقداماتی استدلال آفریقای جنوبی را تقویت می‌کند.

عکس: Gettyimages

دستور تاریخی لاهه به اسرائیل

کارشناسان اندیشکده شورای آتلانتیک حکم اولیه دیوان دادگستری بین‌المللی را بررسی می‌کنند

جمعه، نگاه دنیا به لاهه بود؛ زمانی که دیوان دادگستری بین‌المللی حکمش را برای اقدامات موقت در پرونده‌ای اعلام کرد که آفریقای جنوبی بابت نقض کنوانسیون نسل‌کشی علیه اسرائیل مطرح کرده بود. دادگاه بخشی از دستوراتی را که آفریقای جنوبی علیه اسرائیل درخواست کرده بود، صادر کرد اما قابل توجه‌ترین مورد این بود که دیوان، از دستور به اسرائیل برای توقف فوری عملیات نظامی‌اش در غزه خودداری کرد. به جای این، اکثریت ۱۷ قاضی حکم دادند که اسرائیل باید گام‌هایی بردارد تا صدمه به فلسطینیان را به حداقل برساند، شواهد را حفظ کند و در طول یک ماه گزارش به دیوان بدهد؛ از همه اقداماتی که در واکنش به دستور دادگاه انجام داده است. دادگاه همچنین درخواست اسرائیل برای ردکردن پرونده به‌طور کلی را نپذیرفت و این یعنی بررسی این پرونده می‌تواند ادامه پیدا کند و تا سال‌ها پیش برود. کارشناسان اندیشکده شورای آتلانتیک، دیدگاه‌های خود را درباره معنای این حکم و اینکه در ادامه باید به دنبال چه باشند، شرح داده‌اند.

هشدار دیوان به کشورهای حامی اسرائیل

سلسله کمیوتک

حقوق‌دان شورای آتلانتیک

تصمیم دیوان دادگستری بین‌المللی، به این سوال که آیا اسرائیل در حال انجام نسل‌کشی هست یا نه، پاسخ نداد و قرار هم نبود پاسخ دهد؛ اما این را اعلام کرد که «لااقل بخشی از اقدامات یا فرودگاری‌هایی که آفریقای جنوبی مدعی ارتکاب آن‌ها توسط اسرائیل در غزه شده است، به‌نظر قابلیت این را دارند که تحت تعاریف مواد کنوانسیون [منع نسل‌کشی] قرار بگیرند». به علاوه، «حقایق و شرایط ذکرشده برای این نتیجه‌گیری کافی هستند که لاقال بخشی از حقوقی که آفریقای جنوبی ادعایشان را دارد به‌دنبال حفاظت از آن‌هاست، محتمل هستند». این اجازه می‌دهد پیگیری پرونده ادامه پیدا کند تا به تصمیمی درباره مفاد خود پرونده برسد. تصمیم دادگاه همچنین دیگر کشورها، مشخصاً به آن‌هایی که در حال ارائه کمک به اسرائیل هستند، هشدار می‌دهد. اقدامات موقت اعلام‌شده، اثر الزام‌آوری دارند و از این رو، برای هر طرفی که این اقدامات موقت خطاب به او اعلام شده، تعهدات تحت قوانین بین‌المللی ایجاد می‌کنند» که در این پرونده، انحصاراً اسرائیل را شامل می‌شود؛ اما این اقدامات براساس تعهدات موجود تحت کنوانسیون ژنو هستند. این کنوانسیون، نه‌تنها برای ارتکاب نسل‌کشی، بلکه مشخصاً شرکت در جرم هم مجازات تعیین می‌کند و پیشگیری از نسل‌کشی را الزام می‌کند. نالدی پندور، وزیر روابط و همکاری بین‌الملل آفریقای جنوبی اعلام کرد که اگر دیوان دادگستری بین‌المللی چنین دریابد که نسل‌کشی رخ داده است، کشورهایی که در آن کمک و معاونت داشته‌اند هم شریک ارتکاب جرم تحت این کنوانسیون هستند.

سازمان‌های حقوق بشری همین حالا هم فرایندهای حقوقی داخلی را علیه مقامات ایالات متحده و بریتانیا بابت کمک به اسرائیل آغاز کرده‌اند. این پرونده‌ها، به‌لحاظ حقوقی از پرونده مطرح در دیوان دادگستری بین‌المللی متمایز هستند اما در قانون مشترکی ریشه دارند. در آمریکا، این پرونده براساس کنوانسیون نسل‌کشی مصوب و پیاده‌شده در قانون ایالات متحده است و در بریتانیا، پرونده براساس «ضوابط راهبردی صدور مجوز» که صادرات اسلحه را «در شرایط وجود این خطر آشکار که در جهت نقض قوانین بین‌المللی به کار گرفته شوند» ممنوع می‌کنند. اگر دیوان دادگستری بین‌المللی چنین حکم کند که اسرائیل در حال ارتکاب نسل‌کشی است، کشورهایی که به اسرائیل کمک کرده‌اند هم ممکن است با پرونده‌هایی نزد دیوان دادگستری بین‌المللی مواجه شوند.

این حکم نشان می‌دهد ایالات متحده در حمایتش از اسرائیل چقدر منزوی است

توقا نصیرات

مدیر مرکز رفیق حریری شورای آتلانتیک حکم دیوان دادگستری بین‌المللی قدمی مهم به سمت برپایی دوباره اعتبار نهادهای بین‌المللی و کاربرد قوانین بشردوستانه بین‌المللی است. چندین تلاش پیشین برای پاسخ‌گودادن اسرائیل در جرائمی که علیه مردم فلسطین مرتکب شده، توسط متحدانش در غرب ناکام گذاشته شد و این باعث ناراحتی بسیاری در جامعه جهانی بود. فراتر از پیامدهای قانونی، پیامدهای ژئوپلیتیکی بودن پرونده توسط آفریقای جنوبی نزد دادگاه جهانی، مهم هستند.

آفریقای جنوبی تلاش می‌کند، گستره آسیبی‌را که حمله اسرائیل به غزه وارد کرده، در معرض دید عمومی قرار دهد و در پیگیری این تلاش، رهبری جنوب جهانی را در پس‌زمین این ایده که قوانین بین‌المللی، کاربرد انتخابی دارند، به دست گرفت. این پرونده همچنین تصور دیگری را هم رد می‌کند، این تصور که رهبران غربی می‌توانند به‌برهم‌زدن تلاش‌ها برای پایان دادن به رنج غیرنظامیان بی‌گناه در غزه ادامه دهند و در مکان‌هایی مثل شورای امنیت سازمان ملل متحد، صرفاً به شکل کلی‌تر به درگیری اسرائیلی‌ها و فلسطینی‌ها بپردازند. آفریقای جنوبی موفق شد توجه دنیا را به‌ویژه به مطلقاً که اسرائیل بر غزه تحمیل می‌کند، جلب کند و اسرائیل را مجبور کند، بابت جرائمی که دنیا در ۱۱۰ روز گذشته شاهد آن بوده است، در مقابل دادگاه حاضر شود.

تصمیم اولیه دادگاه، ادعای دولت بایدن را که پرونده، «بی‌پایه‌واساس» است، کنار می‌گذارد. این باید ایالات متحده را مجبور کند، با این حقیقت کنار بیاید که حمایتش از اسرائیل، نه‌تنها از سوی بخش بزرگی از جامعه جهانی رد می‌شود، بلکه حالا در معرض این است که احتمالاً خودش هم از خودش در مقابل اتهام حمایت از آنچه احتمال دارد نسل‌کشی خوانده شود، دفاع کند. رأی ۱۵ به ۲ از سوی دیوان درباره تقریباً تمام اقدامات موقت، نشان می‌دهد که بخش بزرگی از دنیا تا چه حد در دیدگاهش نسبت به عملکرد اسرائیل در عملیات نظامی‌اش در غزه، متحد است. این باید باعث شود همه در دولت ایالات متحده، هر گونه حمایت دیپلماتیک، اقتصادی یا نظامی بیشتر ترا که قصد دارد ارائه کند، جدی بگیرند؛ دولت ایالات متحده‌ای که در حمایتش از عملیات اسرائیل، به‌همچ‌وجه هیچ نگاه منتقدانه‌ای نداشته است و در شرایطی که اسرائیل، حمله‌اش به غزه را ادامه می‌دهد.

دادگاه تا سرحد در خواست توقف درگیری‌ها پیش رفت اما این درخواست را ارائه نکرد. این اقدام، شاید نکته مهم‌تری باشد، از این لحاظ که تمرکز را بر فوریت پیشگیری از اقدام به نسل‌کشی تا تحقیقات بیشتر نگه می‌دارد، به جای اینکه خواستار آتش‌بسی شود که نمی‌تواند آن را اعمال کند و این ناتوانی تا حد زیادی ناشی از حق وتوی ایالات متحده در شورای امنیت سازمان ملل متحد است. در واقع، تنها قدرتی که می‌تواند از اهرم‌های سیاسی قابل توجهش استفاده کند تا نگذارد اسرائیل بیش از این خود را مشمول ارتکاب جرم نسل‌کشی کند، ایالات متحده است.

تصمیم دیوان صحبت‌ها درباره «نسل‌کشی» را از بحث‌های کلامی به بحث حقیقی و حقوقی می‌برد

کیسو نیا

از مدیران شورای آتلانتیک بالاترین دادگاه جهان حکم داد که ادعای آفریقای جنوبی مبنی بر اینکه اسرائیل در حال ارتکاب جرم در غزه است، در واقع محتمل است. دیوان با اشاره به «ضعیف فاجعه‌بار انسانی» در نوار غزه، «فوریت» و «خطر قریب‌الوقوع واقعی» را در این پرونده یافت که پیش از به نتیجه رسیدن پرونده، صدمه‌ای جبران‌ناپذیر به فلسطینیان وارد شود. بر این اساس، دادگاه این را ضروری می‌بیند که دستور مجموعه‌ای از اقدامات موقت - یا اضطراری - صادر کند تا براساس خواسته‌های

آفریقای جنوبی، از این جمعیت حفاظت کند. این شامل دستور به اسرائیل می‌شود که از اقدامات تحت‌ماده دوم کنوانسیون نسل‌کشی خودداری کند، از تحریک به نسل‌کشی جلوگیری و آن را مجازات کند، اجازه کمک‌های انسان‌دوستانه را بدهد، از نابودی شواهد جرم جلوگیری و آن‌ها را حفظ کند و در فاصله یک‌ماه به دادگاه درباره پیاده‌سازی این اقدامات گزارش دهد؛ اما دادگاه به این حد نرسید که درخواست آتش‌بس کند.

حالا چه خواهد شد؟ به‌عنوان روال، ممکن است دادگاه شونده اعتراضات اسرائیل به صلاحیت بررسی مفاد باشد و این کار را پیش از بررسی خود مفاد انجام دهد؛ بررسی‌ای که سال‌ها طول خواهد کشید. به لحاظ سیاسی، وزن این حکم در برخورد اسرائیل و حامیانش در عملیات نظامی‌اش است. برخی ناظران اشاره می‌کنند که پیاده‌سازی این اقدامات موقت بدون توقف فعالیت‌های در جریان غیرممکن است و در نتیجه، دادگاه عملاً دستور آتش‌بس را داده است، بدون اینکه به صراحت خواستار آن شود. دیگران دیدگاه متفاوتی دارند. آنچه مشخص است این است: نخست‌وزیر بنیامین نتانیاهو گفته است اسرائیل به این جنگ تا «پیروزی مطلق» ادامه خواهد داد. با توجه به این گفته، امید به کشورهای ثالث است که وزن دستور دیوان دادگستری بین‌المللی را دریابند و بر پایداری به آن اصرار نکنند. دولت ایالات متحده می‌تواند از فقدان دستور صریح آتش‌بس به‌عنوان پوشش سیاسی استفاده کند و ادعا کند، با پیگیری تلاش‌ها برای تضمین رسیدن کمک‌های انسان‌دوستانه به غزه‌ای‌ها، از دستور اقدامات موقتی تبعیت کرده است. دولت‌های دغدغه‌مند و فعالان باید علیه هر گونه چارچوبی بدخواهانه این چنینی اعمال فشار کنند. در روزهای آغازین درگیری، استفاده از کلمه «نسل‌کشی» نوعی ابزار کلامی بود، اما دستور دادگاه، در عین اینکه در این مرحله به مفاد پرونده نپرداخته است، بحث را به شکلی محکم از بحث کلامی به بحث حقیقی و حقوقی می‌برد.

آنچه به وزن این تصمیم اضافه می‌کند این است که این دستورات از سوی کرسی‌هایی بی‌طرف صادر شده است. قضات دیوان دادگستری بین‌المللی، مستقل هستند و رسماً تحت دستور دولت‌های کشورهايشان عمل نمی‌کنند؛ اما پیش از استماع، افکار عمومی، این گمانه‌زنی را داشت که سابقه [جوان] دانه‌یو [رئیس فلی دادگاه] به‌عنوان مشاور حقوقی وزارت خارجه ایالات متحده، توانایی دادگاه برای صدور حکم بی‌طرف و عینی را به خطر می‌اندازد. ترکیب نهایی ملیت‌های قضاتی که حامی اقدامات موقتی بودند، آشکار می‌کند که چنین نبود. دستور بیشتر اقدامات موقت با رأی ۱۵ موافق به ۲ مخالف صادر شد و هم دانه‌یو هم قاضی جورج نولتی از آلمان، به نفع این اقدامات رأی دادند. این به‌رغم سیاست‌های دولت‌های کشورهايشان بود که دیدگاه متفاوتی داشتند. نکته گویا اینکه حتی قاضی موقت این پرونده، اهارون باراک که اسرائیل منصوب کرده بود، رأی موافق به اقدامات موقتی داد تا به اسرائیل دستور دهد که از تحریک به نسل‌کشی جلوگیری و آن را مجازات کند و نیز کمک‌های انسان‌دوستانه را ارائه کند. در واقع، تنها قاضی مخالف با همه اقدامات موقت، قاضی جولیا سبوتینده از اوگاندا بود که دولت کشورش، به سرعت بین خود و آرای این قاضی فاصله ایجاد کرد.

دستور دیوان برای حفظ شواهد می‌تواند بر پرونده‌های جرائم جنگی در نقاط دیگر اثر بگذارد

لیساندرا نووو

حقوق‌دان سابق دیوان دادگستری بین‌المللی و عضو اندیشکده شورای آتلانتیک در تصمیم به اعلام اقدامات موقت، دیوان دادگستری بین‌المللی به اسرائیل دستور داده است که «اقدامات مؤثری کند تا از نابودی شواهد مربوط به ادعاهای «نسل‌کشی علیه فلسطینیان در نوار غزه» جلوگیری و حفظ آن‌ها را تضمین کند». این دستور برای تضمین این است که پیش از مرحله بررسی مفاد پرونده که می‌تواند سال‌ها بعد باشد، شواهد مربوط نابود یا گم نشوند. این